

Kloosterkerk – 31 mei 2020 – ochtendgebed in kleine kring

Pinksteren

1 Johannes 4,1-2 en Handelingen 2,1-13 – delen uit cantate 'Erschallet, ihr Lieder' (BWV 172)
ds. Rienk Lanooy

Gebed om ontferming

Zoals de boom leeft van het licht en de vogels leven van de wind zo zijn ook wij onlosmakelijk verbonden met elkaar, met lijf en ziel met huid en haar en ook door schade en schande en we realiseren het ons eens te meer nu we afstand moeten houden het gaat wel maar het went niet het gaat in tegen wie we zijn mensen die aangewezen zijn zijn op elkaar op het grotere verband dan alleen het zelf we realiseren het ons nu wij het Pinksterfeest vieren en wij in dienst genomen worden door uw Geest om elkaar te dienen en bij te staan in de geest van uw Zoon en daarom bidden wij U: <i>Heer, ontferm U...</i>	Pas nu het niet vanzelfsprekend is beseffen we hoe belangrijk het is: de nabijheid van de ander je opgenomen weten in de vertrouwde kring van familie vrienden, de gemeenschap van de kerk. Hoe moeilijk moet het dan zijn voor wie altijd zo moeten leven afgesneden van de ander. Hoe het ook gekomen is door stom toeval een noodlottig voorval of eigen schuld het past ons niet wij kijken uit naar wie ons opnieuw met elkaar verbindt de Pinkstergeest en daarom bidden wij U: <i>Heer, ontferm U...</i>	Wereldwijd met elkaar verbonden dat zijn we afhankelijk van de kennis van de een de welwillendheid van de ander het sterke land dat het zwakke helpt maar als het tegenzit kennen we ook de reflex dat we ons terugtrekken op onze veilige bastions achter de zelfgemaakte grenzen in de veiligheid van de eigen groep. Zo schermen we ons af verbreken we wat wij vieren op dit Pinksterfeest: dat uw Geest over alle grenzen heen ons zoekt en samenbrengt in dat ene verband dat er werkelijk toe doet, dat van de liefde en daarom bidden wij U: <i>Heer, ontferm U...</i>
---	---	--

Bij de lezingen

Vandaag is Pinksterfeest: het verhaal van Jezus, dat is begonnen met de heilige Geest, gaat de wereld in, gedragen op de vleugels van diezelfde Geest. Maar over welke geest hebben we het dan? In een paar verzen vertelt de eerste Johannesbrief dat het er op aan komt om te kijken met welke geest je je inlaat, of die wel of niet met dat verhaal van Jezus van doen heeft. En Lukas vertelt hoe het verder gaat met die Geest, om te beginnen in Jeruzalem. Vandaag zou ook cantate 'Erschallet, ihr Lieder' (BWV 172) geklonken hebben. Dat gaat nu niet, maar er klinken wel twee delen. Straks na de preek de tenoraria 'O Seelenparadies' en na de zegen het slotkoraal 'Von Gott kömmt mir ein Freudenschein'.

Preek

'Ik heb mensen die naar me toekomen en zeggen: jij bent de meest interessante persoon die ik ooit heb ontmoet. En dat is inclusief Hillary Clinton'. U begrijpt wel dat dit een citaat is, en ik zeg er gelijk voor alle duidelijkheid maar bij: niet van mijzelf. Het is van Ronald Reisinger. Hij is de hoofdpersoon in de documentaire *King of the Cruise* die ik onlangs zag. Reisinger is een Schotse baron, althans dat beweert hij, maar dan wel één met een vet Amerikaans accent. Hij is naar eigen zeggen ook oud prof-honkballer, speelde olifantenpolo, bewoont een kasteel uit 1250 en hij is bovenal puissant rijk. In de documentaire wordt hij gevolgd op een van de cruises die hij maakt, ergens op zo'n plek op deze wereld waar lucht en zee strijden om wie het meest blauw is.

Ik moet zeggen: met alle fascinatie waarmee ik gekeken heb, was ik na afloop vooral ontdaan, vooral van de immense leegte die om deze eenzame man heen hing. Ik bedoel dat niet als een oordeel, maar als een gevoel wat mij overviel. Het was een confrontatie met mezelf: hoe een mens, ondanks alles wat hij heeft, zegt en doet, overgeleverd kan zijn aan een diepe zinloosheid en leegte en richtingloos ronddobbert op de enorme oceaan van zijn kleine bestaan. Voor dat gevoel hoef je natuurlijk niet baron Ronald Reisinger in eigen persoon te zijn. Eerder leek hij me een spiegel waarin de tijdgeest met een factor x vergroot te zien is. Zonder nuance keek ik opeens in de leegte waarin je als mens jezelf kunt tegenkomen.

Is dat een zelfde soort leegte, die zich ook van de vrienden van Jezus meester maakt, nadat zij afscheid van hem hebben genomen? Laat ik het zo zeggen: wat ons met hen verbindt is de ervaring dat je in je leven te maken kunt hebben met een leegte die je raakt in je existentie, je hele bestaan. Dat is niet de leegte van 'even niets te doen' – dat kan heerlijk zijn – *dolce far niente*. Het is meer de ervaring dat je je met een overvolle agenda afvraagt of dit het nu is. Of het leven dat je leidt, niet soms lijkt op een soort bezigheidstherapie, het vullen van de gaten, het bezweren van je FOMO, Fear Of Missing Out, de angst om maar iets te missen.

Kijk, de vrienden van Jezus hebben het na zijn afscheid op hun manier ook druk. Lukas schrijft er als enige van de vier evangelisten over in zijn vervolg op het paasverhaal in het boek Handelingen. Ze keren terug naar Jeruzalem en daar wijdden ze zich samen met de vrouwen die Jezus volgen en moeder Maria vurig en eensgezind aan het gebed. Zij bevinden zich in hogere sferen – in een bovenvertrek – maar ze doen dat in afzondering. Ze verkiezen de lock-down van het afgezonderde bestaan, maar of het hun leven werkelijk vervult, blijft open. Want ze moeten toch beseffen: als ze daar blijven zitten, zakt het getal R, het reproductiegetal van de verspreiding van het goede nieuws ver onder 0 en verdwijnt het verhaal van de man van Nazaret waar zij zich met hart en ziel mee verbonden hebben, voorgoed van de aardbodem. En toch lukt het hen blijkbaar niet om zich uit de leegte van het leven los te maken nu zij zonder Jezus verder moeten.

En dan wordt het Pinksteren. En wat opvalt is dat Lukas in de eerste zinnen van zijn verhaal een aantal keer het woord 'vervullen' gebruikt. Als de dag van Pinksteren aanbreekt, letterlijk staat er zoiets als: 'vervuld' wordt, vult het huis zich met wind en storm en vuur boven hun hoofden en worden de vrienden van Jezus vol / vervuld van de Heilige Geest. Kijk, die beelden van wind en vuur zijn ons misschien vreemd (ze komen uit het Aloude Testament en duiden op een Godsverschijning), maar Lukas wil er vooral mee zeggen: hier wordt die zelfgekozen lock-down van Jezus' navolgers op een dramatische manier doorbroken. De leegte wordt gevuld, de tijd, het huis, de mensen zijn vol van een nieuwe dynamiek, van beweging, loutering, richting. Er gaat een andere geest waaien dan die van de leegte die hen niet verder bracht dan het in stilte

afwikkelen van de zaak Jezus tot een cold-case.

Met Pinksteren neemt de hemel zelf het initiatief om de zaak Jezus los te trekken uit de leegte die hij met zijn vertrek heeft achtergelaten. De Geest die Jezus ooit heeft gevormd, die hem heeft geïnspireerd, die hem bij de doop liet zien dat hij Gods geliefde kind bij uitstek is, de Geest ook die hem de woestijn in leidde om er beproefd te worden – die Geest is nu op zijn vrienden en vriendinnen neergedaald om hen tot kinderen Gods te maken. Dat is wat die Geest wil doen: hij, of zij, zoekt de lege plekken op om die vol te maken met vrolijkheid, met liefde, vertrouwen, gerechtigheid. Lege harten, lege kerken – niet alleen in letterlijke zin – holle retoriek, loze beloftes – dat zijn precies de plekken waar die Geest zich graag nestelt, op zoek naar uitzicht in de zinloosheid, op zoek naar beweging in de dingen waar je in vast kan komen te zitten, je werk, familieverhoudingen, levensvragen.

En waar de mens al vol is, vol van zichzelf, zijn eigen geloof, zijn goede werken, al dan niet beloond met een bonus van de aandeelhouders, waar een andere geest waait, ja, daar kan het dan soms gaan schuren. Want de Geest van God is geen vrijblijvende geest. Als zij neerdaalt, als een vuur, als een storm, als ze door je 'Seelenparadies' waait (zoals de tenor straks gaat zingen), bereid je dan voor op een ander bestaan: vrolijker, met meer ontspanning, weg van het moeten, gericht op de ander, met oog voor de lege plekken die er in deze wereld zijn, die van de honger, de dorst, het onrecht, die van het verdriet, de afwezigheid, de immense leegte.

Iets van dat andere bestaan klinkt door in de muziek van de cantate waarmee wij het vandaag mondjesmaat moeten doen. Nu in de aria en straks, aan het einde van de dienst, als het slotkoraal van de cantate die vandaag geklonken zou hebben, gezongen wordt. Het is een couplet uit het lied 'Wie schön leuchtet den Morgenstern'. Philipp Nicolai, predikant in de plaats Unna, schreef het in 1598 in een periode dat de pest er huis hield. Het was alsof hij op het kerkhof woonde, schrijft hij over die periode. Het doet je gedachten onwillekeurig teruggaan naar Bergamo en Brabant, zo kort geleden nog. Met zijn lied wilde hij de mensen troosten. Bach nam het vierde couplet op als afsluiting van de cantate. En als je goed luistert, hoor je boven de vier zangers uit de viool klinken. Ze zwiert en zwerft in alle vrijheid om de statige melodie heen. Alsof het de Geest is die neerdaalt uit de hoogte, om ons te vervullen van Gods goede woorden, met blijdschap, vriendelijkheid, troost en met 'de warmte van de genade', aldus Nicolai. Het is zo prachtig om naar te luisteren.

Laten we hopen, bidden en werken dat onze leegte gevuld wordt en de Ronald Reisinger in ons, *King of the Cruise*, herschapen wordt in een lichtvoetig en blijmoedig mens, gedragen door de Geest van God, in haar met elkaar verbonden.

Bronnen

Udo Doedens & Jilles de Klerk, *Een goed woord: Uit de preken van Gerrit de Kruijf*, Zoetermeer: Boekencentrum 2015

G.D.J. Dingemans, *Johannes*, Kampen: Kok 1997

Compendium van achtergrondinformatie bij de 491 gezangen, Amsterdam: Van der Leeuwstichting 1978

Barend Schuurman, *Bachs cantates toen en nu*, Budel, Damon 2015

De documentaire *King of the Cruise* is (nog) te zien via www.2doc.nl/documentaires/series/2doc/2020/king-of-the-cruise.html

Gebeden: Voorbeden – stil gebed – Onze Vader

Trouwe God,
wij danken u
dat wij vandaag
kunnen vieren
dat wij de Geest krijgen
zodat wij het ook
gaan kunnen:
leven
in de Geest van Jezus
die op zijn beurt
leefde in de Geest
van de profeten
van Israël:
nabij, kritisch,
dienend, het recht zoekend.
Wij bidden
dat als wij vervuld raken
van die Geest
we dan ook
gaan zien
hoezeer we
in ons leven
vervuld kunnen zijn
van onszelf
hoe weinig ruimte
er soms is
voor uw vernieuwende
en verrassende
nabijheid.

Wij bidden
voor wie
de leegte
ervaren in hun leven
en vooral bezig zijn
om de gaten
die dreigen te vallen
te vullen
met nog meer afleiding
harder werken
geld verdienen
de vlucht
naar voren
of naar achteren
dat zij los komen
van de angst
om te vallen
in een peilloze diepte
maar durven vertrouwen
op de vleugels
van uw geest
die ons
dragen willen
naar een ander bestaan:
open
vrij
getroost
en vertrouwend.

Wij bidden
voor wie
verdrietig zijn
eenzaam
in deze dagen
van afstand houden
die de knuffel missen
de hand op de schouder
het kleine gebaar
van nabijheid.

Voor wie ziek zijn
bidden we
dat zij zich omringd weten
door goede zorg
en oprechte aandacht
van mensen
die om hen geven
we noemen
in het bijzonder...
we dragen hen op
aan uw nabijheid
bij alle mooie
en moeilijke momenten
die er zijn

En in stilte zeggen we
wat ons zelf
bezighoudt...

Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!